

Biuletyn Liturgiczny nr 4/2019 – Okres zwykły

-od niedzieli Chrztu Pana Jezusa do Środy Popielcowej-

Pro memoria

Okres zwykły w ciągu roku liturgicznego często kojarzony jest z trzydziestoma trzema lub trzydziestoma czterema tygodniami, podczas których nie celebrowane są żadne tajemnice wiary związanej z życiem Chrystusa. Takie podejście nie jest jednak właściwe. Bowiem okres zwykły tworzy jakby codzienność roku liturgicznego, w której najważniejsze jest właściwe celebrowanie misterium Chrystusa w każdą niedzielę. Dlatego też ten czas w liturgii bardzo mocno jest ukierunkowany na osobę Jezusa Chrystusa i nie należy jej przysłaniać innymi obchodami, jeżeli nie są rzeczywiście bardzo ważne (por. KL 106¹).

Okres zwykły w kościelnym roku liturgicznym ma dwuczłonową strukturę:

- pierwsza jego część rozpoczyna się w **poniedziałek po święcie Chrztu Pańskiego i trwa do Środy Popielcowej**;
- druga część zaczyna się w **poniedziałek po uroczystości Zesłania Ducha Świętego i kończy się przed pierwszymi Nieszporami I Niedzieli Adwentu**.

1. Niedziele Okresu Zwykłego

Mszał rzymski dla diecezji polskich podaje 34 formularze na niedziele i dni powszednie tego okresu. W niedzielę bierze się Mszę oznaczoną numerem odpowiedniej niedzieli zwykłej, chyba że wypada uroczystość lub święto Pańskie, które zajmuje miejsce niedzieli.

W niedzielę odmawia się *Chwała i Wierzę*. Należy jednak pamiętać, że we Mszach św. pogrzebowych sprawowanych w niedzielę nie odmawia się hymnu *Chwała*, nawet jeśli formularz Mszy św. jest z niedzieli, czy z uroczystości. Warto jest zaznaczyć, że we Mszach św. z udziałem dzieci nie można hymnu *Chwała i Wierzę* zastępować innymi modlitwami czy pieśniami (por. OWMR 93)².

Używa się prefacji na niedziele zwykłe (nr 28-35) z 1-3 *Modlitwą eucharystyczną*, w których także następuje tzw. *wspomnienie tajemnicy dnia* – niedzieli. Można także zastosować 4 *Modlitwę eucharystyczną*, która nie ma wspomnienia tajemnicy dnia. Ma ona natomiast własną i niezmienną prefację i ją należy zawsze recytować lub śpiewać z tą *Modlitwą eucharystyczną*.

¹ Sobór Watykański II, *Sacrosanctum concilium*, Poznań 2002.

² *Nowe ogólne Wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, Poznań 2002.

Na Komunię podano do wyboru dwie antyfony: pierwszą z psalmów, drugą przeważnie z Ewangelii. Można wybrać jedną z nich, pierwszeństwo ma jednak antyfony, która zgadza się tematycznie z Ewangelią Mszy św.

2. Postępowanie w przypadku zbieżności oficjów

Jeżeli kilka obchodów liturgicznych zbiega się w tym samym dniu, pierwszeństwo ma ten obchód, który zajmuje wyższe miejsce w *Tabeli dni liturgicznych*³. Uroczystość przypadająca na dzień liturgiczny mającą pierwszeństwo przenosi się na najbliższy dzień wolny od obchodów wymienionych w numerach 1-8 *Tabeli pierwszeństwa dni liturgicznych*.

Zgodnie z dekretem *Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów* z dnia 22.04.1990 r. uroczystości, które w okresie Adwentu⁴, Wielkiego Postu i Wielkanocy wypadająby w niedzielę (w Środę Popielcową), należy przenosić na następny dzień, a nie jak dotychczas przenosiło się na dzień poprzedzający. Czyli zgodnie z powyższym dekretem tych uroczystości nie antycypuje się.

Jeżeli w tym samym dniu zbiegają się II Nieszpory dnia bieżącego oraz I Nieszpory dnia następnego, to pierwszeństwo mają Nieszpory tego obchodu liturgicznego, który w tabeli pierwszeństwa dni liturgicznych zajmuje wyższe miejsce. Gdy obydwie obchody są równe stopniem, pierwszeństwo mają Nieszpory dnia bieżącego (ONRLiK 59-61)⁵.

3. Przenoszenie obchodów parafialnych na niedzielę

Ze względu na dobro duchowe wiernych (por. ONRiK 58) wolno przenieść na zwykłe niedziele uroczystości wypadające w tygodniu, jeżeli w Tabeli pierwszeństwa wyprzedzają one niedzielę. Ma to być niedziela zwykła w ciągu roku i wolna od jakiegokolwiek innej uroczystości. W niedzielę, na którą przenosi się obchód uroczystości, wszystkie Msze z udziałem wiernych mogą być odprawiane z uroczystości. Liturgię godzin odprawia się wówczas z niedzieli, gdyż z uroczystości celebrowano ją *ipsa die*. Nie wolno przenosić uroczystości na niedziele adwentowe, wielkopostne (np. św. Kazimierza) i wielkanocne (np. św. Wojciecha i Jerzego).

Jeżeli przenosi się na niedzielę obchód święta lub wspomnienia (drugorzędny odpust parafialny), to można za zgodą Ordynariusza odprawić w daną niedzielę jedną

³ *Tabela dni liturgicznych* umieszczona jest w *Kalendarzu liturgicznym Archidiecezji Białostockiej 2018-2019*, s. 38-41.

⁴ Należy pamiętać, że KEP, na mocy dyspensy udzielonej przez Kongregację ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, dekretem z dnia 9.04.2013 r., postanowiła podczas 378. Zebrania Plenarnego w Warszawie dnia 14.03.2018 r., aby dla dobra duchowego wiernych zachować w dniu 8.12.2019 r., jeżeli wypada w II Niedzielę Adwentu, świętowanie uroczystości Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny.

⁵ *Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza*, Watykan 1963.

Mszę św. o przenoszonym obchodzie z udziałem wiernych. Msze te odprawia się z *Chwałą* i *Wierzę* oraz prefacją własną lub wspólną, a w ich braku bierze się prefację z niedzieli. Czytania – o danym obchodzie liturgicznym (OWMR 374).

4. Msza świąteczna celebrowana wieczorem dnia poprzedzającego

Każdy dzień jest uświęcony przez liturgiczne czynności ludu Bożego, zwłaszcza przez Ofiarę eucharystyczną i Liturgię godzin. Dzień liturgiczny trwa od północy do północy. Obchód niedzieli i uroczystości rozpoczyna się wieczorem dnia poprzedniego.

Zgodnie z tą normą, tam gdzie w sobotni wieczór sprawuje się Mszę św., może ona być odprawiana według formularza niedzielного. To samo dotyczy uroczystości, ponieważ ich obchód rozpoczyna się dnia poprzedzającego wieczorem.

Mając również na uwadze przepis, który mówi, że nakazowi uczestnictwa we Mszy św. niedzielnej lub świątecznej czyni zadość ten, kto bierze w niej udział bądź w sam dzień świąteczny, bądź też wieczorem dnia poprzedzającego (KPK kan. 1248), należy dbać o to, aby taka Msza św. wieczorna zawierała wszystkie części Mszy św. niedzielnej.

W przypadku zbieżności świąt i uroczystości, przy wyborze formularza Mszy św. wieczornej pierwszeństwo zawsze należy dać tej celebrze, którą trzeba zachować z nakazu (*de praecepto*), niezależnie od stopnia liturgicznego dwóch celebr zbieżnych [Kongregacja Kultu Bożego, *Notitiae* 20 (1984) 603].

5. Dni powszednie okresu zwykłego

W dni powszednie, czyli takie, kiedy nie ma żadnego wspomnienia obowiązkowego, można wybrać następujący formularz Mszy św.:

- z ostatniej niedzieli lub którykolwiek z 34 *Mszy niedzielnych*. Czytania należy brać zaś obowiązkowo z *Lekcjonarza mszalnego* na wyznaczony dzień w roku tzw. *lectio continua*. Warto jest tutaj zaznaczyć, że Sobór Watykański II obficie zastawił stół słowa Bożego. Dzisiejsza Liturgia Słowa jest obfitsza niż w Mszale przed Soborem. W niedziele i uroczystości mamy trzy czytania w rzymskiej tradycji były tylko dwa.
- gdy przypada **wspomnienie dowolne** jakiegoś świętego, wówczas można wybrać Oficjum Liturgii godzin i Mszę o wybranym świętym. Czytania mogą być z dnia bieżącego lub z *Lekcjonarza mszalnego o świętych* z tomu VI. Wspomnienia te nie są jednak obowiązkowe i można wybrać teksty Liturgii godzin i formularz mszalny z dnia powszedniego;
- Mszę o innym świętym wpisanym pod tym dniem do *Martyrologium rzymskiego*;
- Mszę w **różnych potrzebach lub wotywną**. Czytania mogą być z bieżącego dnia tygodnia lub z *Lekcjonarza mszalnego*, t. VII. Gdy

chodzi o kolor szat liturgicznych, można używać koloru własnego dla danej Mszy czy też koloru dnia lub danego okresu liturgicznego – zasadę tę wolno stosować także dla *Mszy wotywnych o NMP* w sobotę;

- Mszę codzienną **za zmarłych** (żałobną), jeżeli jest aplikowana za zmarłych. Czytania mogą być z bieżącego dnia tygodnia lub z *Lekcjonarza mszalnego* t. VIII. Używa się fioletowego koloru szat liturgicznych;
- Mszę ze *Zbioru Mszy o NMP*, zwłaszcza w soboty.

Gdy kapłan celebruje z udziałem wiernych, przy wyborze formularza powinien zawsze zwracać uwagę na dobro duchowe wiernych i strzec się, by im nie narzucać swoich upodobań. Liturgia ma być tak celebrowana aby wyrażała swoje piękno. Dlatego należy w sposób umiarkowany wybierać formularze żałobne. Ponieważ jak stwierdza *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, każda Msza św. jest składana tak za żywych, jak i za zmarłych, i w każdej *Modlitwie eucharystycznej* jest wspomnienie zmarłych (OWMR 355 i 381).

W dni powszednie odmawia się prefację zwykłą nr 34-41. Można z nimi stosować 1-3 *Modlitwę eucharystyczną*. W dni powszednie zaleca się także 2 i 4 *Modlitwę eucharystyczną* z własnymi prefacjami. Gdy chodzi o 5 *Modlitwę eucharystyczną* (A, B, C, D), *Mszał rzymski*, wydanie typiczne z 2002 r. zmienia jej znaczenie i **ogranicza możliwość stosowania tylko z formularzami Mszy św. w różnych potrzebach i na szczególne okoliczności**. Podobna zasada obowiązuje przy korzystaniu z *Modlitw eucharystycznych o tajemnicy pojednania*. We wspomnienia świętych, którzy nie mają własnej prefacji, można wybrać jedną prefację ze zwykłych lub którąś z prefacji o świętych (nr 70-74).

6. Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan

Codziennie, gdy nie ma żadnego wspomnienia obowiązkowego (także w niedzielę), można celebrować *Mszę wotywną o jedność chrześcijan*. Używa się koloru białego. Dostępne są trzy formularze mszalne nr 20-22 *Mszał rzymski*, s. 136⁶-139⁶, prefacja o jedność Kościoła nr 85 i 1-3 *Modlitwę eucharystyczną* lub 1 *Modlitwę eucharystyczną o Tajemnicy pojednania* i 5 *Modlitwę eucharystyczną wariant D* z własnymi prefacjami. Należy także dodawać codziennie w *Modlitwie wiernych* wezwanie o jedność chrześcijan.

Kościół udziela też odpustu zupełnego wiernemu, który będzie uczestniczył w kilku nabożeństwach w Tygodniu Modlitw o Jedność Chrześcijan lub weźmie udział w jego zakończeniu (por. WO nad. 11&1⁶).

⁶ *Wykaz odpustów*. Normy i nadania. Wydanie wzorcowe według łacińskiego wydania 4 bis z 2004 r.

7. Modlitwa za konających

Miesiąc luty poświęcony jest modlitwom za konających. W dni powszednie można także odprawić *Mszę wotywną za konających*. Proponowane formularze:

- *Msza o odpuszczenie grzechów* (MR, s. 172”), kolor fioletowy lub zielony, prefacja 4 na niedziele zwykle (nr 37), czytania z tekstów wspólnych dla Mszy o odpuszczenie grzechów w *Lekcjonarzu mszalnym*, t. VII, s. 388-401 lub z dnia bieżącego;
- *Msza o dobrą śmierć* (MR, s. 178”), kolor zielony, prefacja 5-6 zwykła (nr 40-41), czytania z tekstów wspólnych dla Mszy o dobrą śmierć w *Lekcjonarzu mszalnym*, t. VII, s. 388-401 lub z dnia bieżącego.

8. Ofiarowanie Pańskie (2 lutego)

Czterdzieści dni od Bożego Narodzenia, 2 lutego, Kościół obchodzi święto Ofiarowania Pańskiego, zwane również w tradycji ludowej jako święto Matki Bożej Gromnicznej. W ten sposób cały Lud Boży przeżywa na nowo to, co wydarzyło się w Świątyni Jerozolimskiej – Maryja wraz z Józefem ofiarowała Dzieciątka Jezus Bogu Ojcu, a Symeon ogłosił, że nowo narodzony Syn Boży jest Światłem świata i Zbawieniem narodów.

Obrzędu błogosławieństwa świec, dokonuje się w czasie Mszy św. Procesja ze świecami i sama Msza św. stanowią jedną czynność liturgiczną. Msza powinna być więc sprawowana przez tego samego kapłana, który dokonał poprzedzających ją obrzędów i według przepisane na dziś formularza. Dziś nie można odprawiać Mszy wotywnych, w różnych potrzebach czy żałobnych z wyjątkiem pogrzebowych. Jeżeli w dniu dzisiejszym wypadłby pierwszy czwartek, piątek czy sobota miesiąca, to w tym dniu nie można celebrować Mszy wotywnych. Można jednak dokonać wystawienia Najświętszego Sakramentu i odmówić przypisaną litanie do nabożeństwa. W dniu dzisiejszym wolno wrócić do śpiewu kolęd podczas liturgii.

Procesja ze świecami zastępuje akt pokuty we Mszy św. *Mszał rzymski* przewiduje trzy formy tego obrzędu:

- **Pierwsza.** Najbardziej uroczysta. Procesja rozpoczyna się z jednego kościoła do drugiego lub z głównego placu parafii do kościoła. Kapłan w towarzystwie usługujących udaje się na miejsce zgromadzenia, ubrany w szaty mszalne koloru białego. Zamiast ornatu może włożyć kapę, którą zdejmuje po procesji. Kapłan pozdrawia wiernych jak we Mszy św., a następnie wprowadza ich do świadomego i czynnego udziału w obrzędach tego święta. Następnie wypowiada modlitwę i błogosławi świece. Trzymając świecę, po wezwaniu: „Idźmy w pokoju na spotkanie z Chrystusem”, przy śpiewie pieśni na wejście kieruje się z asystą do

ołtarza. Po dojściu do prezbiterium zbliża się do ołtarza i całuje go. Można okadzić ołtarz jeżeli jest używane kadzidło. Bezpośrednio śpiewa się hymn *Chwała* i *Kolektę*.

- **Druga.** Uroczyste wejście do kościoła. Wierni gromadzą się przed drzwiami kościoła lub w przedsionku, gdzie rozpoczyna się obrzęd, tak jak w pierwszej formie.
- **Trzecia.** Wyjątkową formą jest brak jakiegokolwiek procesji: kapłan wchodzi do prezbiterium, w czasie śpiewu wierni zapalają świece, następuje obrzęd: pozdrowienie, wyjaśnienie i pobłogosławienie świec, dopiero teraz w czasie śpiewu innej pieśni kapłan całuje ołtarz, po czym następuje śpiew *Chwała* i dalszy ciąg Mszy św.

Świece powinny być zapalone w czasie procesji i w czasie Ewangelii.

Dzisiejszy dzień z woli św. Jana Pawła II od roku 1997 jest dniem Życia Konsekrowanego.

9. Wspomnienie dowolne św. Błażeja (3 lutego)

Proponowany formularz: *Msza św. o świętym* MR 24', prefacja o pasterzach (nr 72). Czytania z dnia bieżącego lub z *Lekcjonarza mszalnego o świętych* z t. VI.

Po modlitwie po Komunii celebrans może zgodnie z tradycją pobłogosławić świece i gardło ku czci św. Błażeja (patrz OB, t. 2, 1327-1331⁷).

10. Wspomnienie obowiązkowe św. Agaty (5 lutego)

Proponowany formularz: *Msza św. o świętej* MR 25', prefacja o męczennicy (nr 73) lub o dziewicy (nr 74). Czytania z dnia bieżącego lub z *Lekcjonarza mszalnego o świętych* z t. VI.

Po modlitwie po Komunii celebrans może zgodnie z tradycją pobłogosławić chleb i wodę (sól) ku czci św. Agaty (patrz OB., t.2, 1332-1334).

11. Światowy Dzień Chorego (11 lutego)

Cierpienie i choroba człowieka to jeden z najtrudniejszych problemów, zawsze niepokojących ludzkość. Sakrament namaszczenia został ściśle związany z całą troską Kościoła o chorych jako jedna z form pomocy dla chorego. Podobnie jak w każdym sakramencie, również w namaszczeniu chorych, udzielana jest szczególna łaska Ducha Świętego. Dlatego w sakramencie namaszczenia Chrystus „daje swoim wiernym, dotkniętym chorobą, potężną moc i obronę” (*Sakrament chorych* nr 5).

⁷ *Obrzęd błogosławieństw*, t. 2, Katowice 2001.

Komu udziela się sakramentu namaszczenia?

- należy udzielić wiernym, których życie jest zagrożone z powodu choroby lub są w podeszłym wieku. Dla oceny ciężkości choroby wystarczy roztropny prawdopodobny osąd takiego stanu bez zbytniego wahania⁸;
- przed operacją, jeżeli przyczyną operacji jest niebezpieczna choroba;
- dzieciom, jeżeli osiągnęły taki poziom umysłowy, że ten sakrament może przynieść im pokrzepienie;
- sakrament ten można powtórzyć, jeżeli chory po wyzdrowieniu znowu ciężko choruje lub jeśli w czasie trwania choroby niebezpieczeństwo stanie się poważniejsze;
- chorym, którzy stracili przytomność lub używanie rozumu, należy udzielać sakramentu, **jeżeli istnieje prawdopodobieństwo**, że jako wierzący prosiliby o to, gdyby byli przytomni;
- w wątpliwości, czy chory osiągnął używanie rozumu, czy poważnie choruje albo czy rzeczywiście już umarł, należy udzielać tego sakramentu;
- umarłym nie udziela się żadnego sakramentu;
- **nie wolno udzielać namaszczenia chorych tym, którzy uparcie trwają w jawnym grzechu ciężkim**;
- nigdy nie udziela się sakramentu namaszczenia warunkowo tzn. używając formuły „Jeśli żyjesz”. Jeżeli kapłan ma moralną pewność, że chory jeszcze żyje udziela mu namaszczenia chorych w zwykły sposób.⁹

W katechezie ogólnej i rodzinnej należy tak wychowywać wiernych, aby sami prosili o namaszczenie chorych natychmiast, gdy nadejdzie właściwy moment. Wszystkich, którzy opiekują się chorymi, należy pouczać o naturze tego sakramentu.

11 lutego obchodzony jest Światowy Dzień Chorego. Ustanowił go św. Jan Paweł II 13 maja 1992 r. W tym dniu w wielu kościołach organizowane są uroczyste liturgie, połączone z udzieleniem sakramentu chorych, który dzisiaj coraz częściej jest zapominany i niedoceniany.

Proponowany formularz: w tym dniu przypada *wspomnienie dowolne Maryi Panny z Lourdes*. Formularz o NMP, MR 27', prefacja o NMP (nr 55-58), kolor biały.

Obrzęd namaszczenia chorych w czasie Mszy św. według rytuału: Sakrament chorych. Obrzędy i duszpasterstwo.

⁸ Por. Pius XII, Epist. *Explorata res* (2 II 1923).

⁹ Por. *Wprowadzenie teologiczne i pastoralne*, w: *Sakrament chorych. Obrzędy i duszpasterstwo*, Katowice 2014, s. 15-29; Instrukcja Episkopatu Polski dotycząca posługiwania chorym i umierającym, 7.06.2017 r., KPK 1983, 1005-1007;

Jeżeli organizowane jest specjalne nabożeństwo z namaszczeniem chorych, można odprawić także *Mszę św. z formularza za chorych* (MR, s. 164¹⁰). Czytania takiej Mszy św. można wziąć z bieżącego dnia lub z tekstów wspólnych.

Jeżeli dzień chorego wypada w niedzielę wielkiego postu, odprawia się Mszę św. z dnia, zachowując, jeśli to możliwe, formułę błogosławieństwa końcowego, podaną w nr 102¹⁰. Można w tym dniu jedno czytanie wybrać z tekstów *Lekcjonarza mszalnego*, t. VII, nr 200-270.

Namaszczenia chorych udziela się po Ewangelii i homilii, w następującym porządku:

- obrzęd namaszczenia można zacząć od litanii (nr 96 – kapłan zależnie od okoliczności może przystosować lub skrócić tekst litanii) albo od włożenia rąk (nr 97 – kapłan w milczeniu kładzie ręce na głowie chorego. Jeżeli jest obecnych kilku kapłanów, każdy z nich może włożyć ręce na chorego);
- modlitwa dziękczynna nad olejem nr 98;
- święte namaszczenie nr 99. Kapłan bierze naczynie z olejem świętym i namaszcza czoło i ręce chorego, wypowiadając stosowne słowa;
- jeżeli po homilii a przed namaszczeniem nie było litanii, następuje teraz modlitwa powszechna, która się kończy modlitwą po namaszczeniu nr 100;
- Mszę św. odprawia się dalej, jak zwykle. Chorzy oraz uczestnicy mogą przyjąć Komunię św. pod dwiema postaciami.

Opr. Ks. Łukasz Żuk

¹⁰ *Sakrament Chorych. Obrzęd i błogosławieństwo*, Katowice 1980.